

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Hankintalaissa kehitetään hankintojen avoimuutta ja tehokkuutta, mikä edistää kilpailua markkinoilla. Suurin vaikutus on omistusosuuksiin esitetyillä muutoksilla.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Karikallion ja Arovuoren 2024 tekemän raportin mukaan Julkisissa hankinnoissa sekä niiden toteuttamiseksi järjestetyissä kilpailutuk-sissa käy-tännössä eliminoidaan tukkukauppariippuvuutta normaalisti kuuluva kysyntälähtöisyys. Tukku-kaupan toimintaperiaatteiden mukaisesti tavarantoi-mittajien tuotteet pääsevät tukku-kaupan valikoimiin. Tuotteiden kysyntä riippuu siitä, kuinka kilpailukykyisiä ne ovat suhteessa vaihtoehtoi-siin tuotteisiin. Kilpailukykyyn vaikuttaa myös se, millä hin-nalla tavarantoi-mittajat pystyvät tuotteitaan tarjoamaan.

Markkinaehtoistuminen ja tukku-kaupan modernien asiakaslähtöisten palveluiden hyö-dyntäminen olisi toivottava suunta myös julkisen sektorin elintarvikehankintoihin. Ny-kyisenlaiset kilpailutukset hukkaavat tukku-kauppa-alan kehityksen tuomat mahdolli-suudet

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Lakiesityksessä todetaan, että hankintayksikkö voi valmistellessaan hankintaa tehdä hankintalain 65 §:n mukaisen markkinakartoituksen. Markkinakartoituksen tekotapaa ei ole säännelty.

Lakiesityksen markkinakartoitusta koskeva teksti on yleisluontoista, eikä aseta hankintayksiköille velvollisuutta arvioida hankintoja ennen niiden tekemistä. Erityisesti palvelujen hankinnoissa palvelun tuotantotavan arviointi on tärkeää. Kilpailutuksiin osallistumista helpottaisi, jos hankintayksikkö kertoisi kilpailuun osallistuville arvioinnin tuloksia ja antaisi tuleville toimittajille tietoa hankintaa koskevista suunnitelmista ja vaatimuksista.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Ehdotuksessa on 10 miljoonan soveltamisraja markkinakartoitukselle. Raja on liian korkea, minkä vuoksi suuri osa hankinnoista jää lain soveltamisalan ulkopuolelle. Markkinakartoitus tulisi tehdä kaikissa kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Julkinen sektori on voinut välttää hankintojen kilpailuttamista tekemällä hankintoja sidosyksiköiltään myös tilanteissa, joissa hankinnan tekijöillä ei ole ollut säädösten edellyttämää määräysvaltaa sidosyksikössä. Tavoite rajoittaa sidosyksiköiden käyttöä hankinnoissa on hallituksen esityksen tavoitteiden toteuttamiseksi olennaisen tärkeä.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Hankintalakiin kirjattava selkeä raja määräysvallan syntymiselle on hyvä keino poistaa nykyisiin tulkintoihin liittyvät epäselvyydet. Laissa esitetty vaatimus 10 prosentin omistusosuudesta on varsin matala, mutta sidosyhtiöiden laajan omistuspuhjan vuoksi perusteltu.

Lakiesityksessä todetaan, että yhteishankintayksiköitä on ohjattava hankinnoissa siihen, että kilpailutilanne huomioidaan hankinnoissa nykyistä paremmin. Lakiin kirjattava 10 prosentin rajan on ulotettava sidosyhtiöiden lisäksi myös kuntien tytä- ja osakkuusyhtiöihin. Kunnat voivat perustaa myös pelkästään hankintoihin keskittyviä kuntayhtymiä. Sidosyksiöitä koskeva vaatimus määräysvallasta määriteltävä niin, että se koskee myös muita kuntien tekemiä yhteishankintoja kuin sidosyhtiöitä.

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Hankintalakiin on kirjattu velvoite huomioida huoltovarmuus hankintaprosessissa. Kirjaus hankintalakiin riittävä, mutta on tärkeää, että huoltovarmuutta käsitellään tarkemmin erityislainsäädännössä ja hankintasopimuksissa, jotta vaatimukset huoltovarmuudesta pysyvät tasapuolisina ja oikeasuhteisina.

Kilpailutuksissa on ryhdytty kiinnittämään yhä enemmän huomiota huoltovarmuuteen. Hankintayksikkö voi asettaa varautumiseen koskevia ehtoja ja edellyttää tarjoajalta, että se kykenee

koko hankinnan elinkaaren aikana toteuttamaan varautumiseen asetetut vaatimukset. Varautumisen todentaminen on kuvattava kilpailutuksissa riittävän selvästi ja osapuolten on tiedettävä kuka varautumiseen tehtävistä hankinnoista ja kustannuksista vastaa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Aittoniemi Veli-Matti
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry